

Stefan Sołtyszewski

"Revue de Droit Canonique", r. 1965 i 1966

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 10/3-4, 362-370

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Studia:

Mesini C., *Consilium di Berolamo Zanettini* ((— 1493) *su la precedenza tra l'arcidiacono ed il rettore dell' universita di Bologna* (ss. 119—157).

Wydawca przygotował do druku i bogato udokumentował przypisami tekst pracy iurysty bolońskiego pt. „Refleksja Hieronima Zanettini (+ 1493) nad precedencją pomiędzy archidiaconem a rektorem uniwersytetu w Bolognii“. Publikowany tekst poprzedza: wprowadzenie do tekstu, biografia autora, bibliografia jego prac oraz komentarz do tekstu, dokonana przez autora — wydawcę. Autor w konkluzji stwierdza, w oparciu o prawo kanoniczne i świeckie oraz licznych pisarzy, że rektor uniwersytetu bolońskiego posiada precedencję przed archidiaconem katedry bolońskiej.

Herbut J., *De ieiunio et abstinentia in Ecclesia Byzantina* (ss. 158—200).

Przedmiotem tego studium jest post kościelny oraz wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych w Kościele bizantyjskim od jego początku aż do XI wieku włącznie. Pracę można podzielić na 4 części: W I-szej części Autor traktuje a) o poście i wstrzemięźliwości w Piśmie św. i w praktyce pierwotnego Kościoła; b) o poście i wstrzemięźliwości w Kościele bizantyjskim w ogóle. W II-giej części jest mowa o czasach postu i wstrzemięźliwości. W III-ciej części znajduje się systematyczny wykład o sposobie zachowania postu i abstenencji. Wreszcie w IV-tej części Autor zebrał „ad modum conclusionis“ główne myśli i poszczególne wnioski, do których w trakcie rozprawy doszedł.

D a h y o t — D o l i v e t J., *Le Motu Proprio Pastorale Munus“ et les religieuses* (ss. 201—213).

Wśród 40 uprawnień „Pastorale Munus“ 7 odnosi się do zakonników i zakonnic. Właśnie o nich traktuje niniejszy artykuł wykładając treść i ich konsekwencje.

R e c e n s i o n e s (ss. 214—224).

Ks. Stefan Soltyszewski

REVUE DE DROIT CANONIQUE

15 (1965) nr 1

Kwartalnik prawnokanoniczny: *Revue de droit canonique*, wydany jest przez uniwersytet w Strasburgu przy pomocy Narodowego Centrum Poszukiwań Naukowych (Centre National de la Recherche Scientifique). Czasopismo posiada w zasadzie 3 działy: *Etudes, chroniques, Bulletin critique*. Objętość kwartalnika wynosi 96 stron (6 ark. druk.) in 8°. Redaktorem i administratorem pisma jest ks. kan. Jean Bernhard, którego artykuły często widnieją na kartach „Revue“. Cenę rocznego abonamentu ustalono na 30 franków dla Francji i na 7 dolarów — dla zagranicy.

W e b e r J., *Perspectives ouvertes par la 3-e session du concile du Vatican II* (ss. 4—16). Autor „ex professo“ zajmuje się soborem w artykule podzielonym na 5 rozdziałów: I. Początki soboru; II. Schematy dyskutowane; III. Dekret „O ekumenizmie“ i jego aneksy; IV. Konstytucje „O Kościele“; V. Wnioski.

T r i n h D i n h T i e u, *Les differents cas d'erreur sur la personne, Cause de*

nullité du mariage dans les droits canonique et francais (ss. 17—41). Artykuł jest kontynuacją pracy, rozpoczętej drukiem w poprzednim numerze [14(1964) 325—338]. Dzieli się na 4 rozdziały: W 1-szym rozdziale Autor omawia formację historyczną podwójnej reguły odnośnie nieważności małżeństwa z racji błędu co do osoby fizycznej i obojętności pomyłki co do przymiotu osoby; w 2-gim rozdziale jest mowa o formacji historycznej wyjątku, kiedy błąd co do przymiotu, pokrywający się z błędem co do osoby, czyni małżeństwo nieważnym; w 3-im rozdziale przedstawiono „error conditionis”¹ w rozwoju historycznym, stwierdzając, iż po wahaniach prawo kanoniczne przyjęło nieważność małżeństwa z racji „error conditionis,; w 4-tym rozdziale przedstawiono formację historyczną teorii błędu co do przymiotu postawionego jako warunek, o ile odnosi się do obecnego stanu rzeczy lub do przeszłości. Autor stwierdza, iż doktryna kanoniczna odnośnie błędu co do osoby była dziełem przede wszystkim wielkich teologów i kanonistów epoki klasycznej, takich jak Gratian, Piotr Lombard, Rufin, św. Tomasz z Akwinu. Przyjęta najpierw przez prawo dekretalne, a następnie przez Rotę Rzymską, teoria, o błędzie co do osoby, została usankcjonowana w końcu przez Kodeks Prawa Kanonicznego (kk. 1083, 1092,4°).

Baccrabère G., *Exercice du droit de visite dans les paroisses rurales du diocese de Toulouse au lendemain du concile de Trente* (ss. 42—59). Autor od wielu lat publikuje w „Revue” fragmenty tej pracy². Niniejszy fragment dotyczy reorganizacji diecezji tuluskiej po soborze trydenckim za rządów kardynała de Joyeuse, który dokonał odnowy materialnej, liturgicznej i reformy administracyjnej po zniszczeniach dokonanych na skutek reformacji. W oparciu o protokoły wizytacyjne wielu parafii, Autor dokonuje przeglądu odbudowy budynków kościelnych i cmentarzy, wykazuje reorganizację kultu, dokonaną przez kard. de Joyeuse (stosownie do decyzji soboru trydenckiego, synodu prowincjonalnego oraz statutów i zarządzeń synodów diecezjalnych), który szczególną uwagę zwrócił na kult eucharystyczny, na kult Świętych i ich relikwii oraz na naukę Słowa Bożego. Kard. Joyeuse reformuje Kurie diecezjalną, dokonuje kanonicznego rozgraniczenia parafii i określa w nich jurysdykcję kościelną, nakazuje prowadzenie ksiąg parafialnych, gdzie mają być rejestrowane akty urodzenia, ślubu, zgonu oraz zapisane nazwiska bierzmowanych. Na koniec Autor wspomina o istnieniu i działalności wityrykusów zwanych tu „marguillers”, „ouvriers” lub „bassiniers” i sugeruje przywrócenie i dzisiaj świeckim funkcji współzarządzania majątkiem kościelnym, podkreślając ujawniające się tendencje w tym kierunku.

Bernhard J., w dalszym ciągu snuje komentarz na temat Motu proprio „*Pastorale Munus*”, zapoczątkowany w t. 14, 1964, s. 206—216 i tym razem Autor rozważa problem charakteru prawnego uprawnień i przywilejów „*Pastorale Munus*” oraz natury jurysdykcji biskupiej w świetle konstytucji soborowej „*O Kościele*” (ss. 59—72). Większość komentatorów utrzymuje, że uprawnienia „*Pastorale Munus*” należą do zakresu władzy zwyczajnej (Belluco, Buijs, Romita, Bergh, Bride, Morsdorf). Opinia ta została zakwestionowana

przez I. Ting Pong Lee³, który utrzymuje, że nowe uprawnienia biskupie są władzami delegowanymi przez prawo (potestates delegatae a iure). Autor, przytaczając nowe argumenty, opowiada się za tezą pierwszą ogólnie przyjętą, którą uważa za pewną, lecz rozróżnia władzę zwyczajną personalną biskupów rezydencjalnych od władzy zwyczajnej zastępczej wikariuszów i prefektów apostolskich i władzę zwyczajną opatów i prałatów „nullius“, która jest „mniej zastępcza“ (moins vicarial) niż władza tych ostatnich. Przywileje zaś nadane przez „Pastorale Munus“ należą do rzędu zwykłych przywilejów personalnych (Bulluco, Romita, Ting Pong Lee i Bride). Autor opowiada się raczej w tym względzie za Buijs'em który utrzymuje, że przywileje te są przywilejami w szerszym znaczeniu i do nich należy stosować normy ustanowione „pro legibus“ a nie „pro privilegiis“. Autor rozszerza problem i dalej rozważa głębszą naturę jurysdykcji zwyczajnej biskupów w świetle konstytucji dogmatycznej „De Ecclesia“.

Hoffmann J., *Problèmes actuels concernant droit des Englisés protestant d'Allemagne* (ss. 73—86). Jest to dalszy ciąg pracy pod tym samym tytułem zamieszczonej w poprzednim tomie [14(1964)64—82]. Autor na kanwie dwunastu lat „Zeitschrift für Evangelisches Kirchenrecht“ w I-szej części omawia dualistyczną doktrynę kościołów protestanckich, które w ślad za Lutrem odrzucają średniowieczną ideę jednej społeczności chrześcijańskiej, rządzonej przez dwie władze: duchowną (sacerdotium) i świecką (imperium), a przyjmują dwa królestwa Boże: Kościół i państwo, z których każde rządzi się swoim prawem. W II-jej części swej pracy Autor rozważa chrystocentryczną doktrynę prawa, dominującą w Kościołach protestanckich.

W dziele: *Bulletin critique* zamieszczono recenzję pióra René Metz'a i J. Bernhard'a.

15 (1965) nr 2

Bonhomme A., *Jurisdiction des évêques et exemption de réguliers selon le projet de bulle de Paul III „Superni dispositione consilii“*. (ss. 97—138). Jest to wyjątek pracy doktorskiej, przedstawiony na Uniwersytecie Gregoriańskim. Autor na wstępie daje przegląd historyczny stosunków pomiędzy biskupami i zakonnikami przed soborem trydenckim, przedstawia rozkwit przywilejów zakonów zwłaszcza zakonów żebraczych (bulle Sykstusa IV: „Mare magnum“ i „Aurea“) i ograniczenie ich na soborze laterańskim V (1515—1516), oraz skuteczną redukcję tychże w czasie od soboru laterańskiego V do otwarcia soboru trydenckiego (1517—1545). Po tej introdukcji Autor zajmuje się historyczną analizą projektu bulli Pawła III, określającego iurysdykcję biskupów i egzempcję zakonników.

De Naurois L., *Structure de la famille dans le droit français* (ss. 139—163) Autor w 3 rozdziałach przedstawia moralną strukturę rodziny w prawie francuskim, opartą na poszanowaniu praw osób w rodzinie, wspólnocie ducha i inwencji państwa.

Audytory Roty Rzymskiej M. Pinna rozważa zagadnienie z praktyki sądo-

wej: „*Utrum fatalia appellationis teneant etiam defensorem vinculi*“ i uzasadnia tezę, iż czas oznaczony na apelację w sprawach nieważności małżeństwa nie dotyczy obrońcy węzła małżeńskiego (ss. 162—170).

J. Hoffmann, w dziale pod nagłówkiem *Kronika*, daje sprawozdanie z książki Eryka Wolfa pt. *Ordnung der Kirche, Lehr — und Handbuch des Kirchenrechts auf ökumenischer Basis*, wydanej we Frankfurcie nad Menem w 1961 r. Książka ta składa się z obszernej introdukcji, w której Autor omawia problemy metodologiczne, postawione przez naukę „*Kirchenrecht*“, a następnie w 4 częściach: 1) zajmuje się ideą, że wszelka refleksja nad prawem kościelnym presuponuje myśl o żywej i aktywnej obecności tego Kościoła, który gromadzi chrześcijan; 2) przedstawia genezę prawa kościelnego; 3) traktuje o prawie kościelnym katolików (*Ius Ecclesiasticum Catholicorum*), 4) w ostatniej części najbardziej znamiennej i instruktywnej daje całościowy obraz kościelnego prawa protestantów (*Ius Ecclesiasticum Protestantium*) ss. 171—178).

Dział II-gi wypełniają recenzje.

15 (1965) nr 3

Vetulani A., *Au seuil du millieme anniversaire de l'Eglise polonaise* (ss. 193—213). W artykule miłenijnym Autor przedstawia szereg faktów historycznych, które poprzedziły chrzest Polski, towarzyszyły mu i były jego następstwem.

De Bonhome A., *Jurisdiction des evêques et exemption des réguliers selon le projet de bulle de Paul III „Superni dispositione consilii“* (ss. 214—239). Kontynuując pracę pod tym samym nagłówkiem Autor relacjonuje dyspozycje projektu bulli: o anulowaniu egzempcji poszczególnych osób i podtrzymaniu egzempcji zbiorowej; o prawie ordynariuszów, jako delegatów Stolicy Apostolskiej do wizytacji klasztorów żeńskich na prawie papieskim; o restrykcjach, dotyczących prawa nadania egzempcji i ograniczeniu uprawnień danych osobom lub miejscom, cieszącym się przywilejami o ekscepcjach odnośnie egzempcji; o władzy ordynariuszów miejsca w stosunku do zakonników zajętych „*cura animarum*“.

De Naurois L., *Le probleme du divorce en France* (ss. 240—264). Artykuł niniejszy składa się ze wstępu i 2 rozdziałów oraz zakończenia. W 1-szym rozdziale Autor omawia skutki rozwodu: 1) rozwód a przyrost naturalny; 2) rozwód a równowaga psychiczna; 3) rozwód a wolny związek. W 2-gim rozdz. przedstawia przyczyny rozwodu: prawne, socjalogiczne, psychologiczne oraz refleksje moralne na ten temat.

Bernhard J., *Excommunicatio et penitence-sacrament aux premiers siecles de l'Eglise* (ss. 265—281). Autor zajmuje się problemem ukształtowania instytucji ekskomuniki i pokuty sakramentalnej oraz relacji pomiędzy nimi. Drogą do tego jest analiza zawartości dyscyplinarnej tekstów Nowego Testamentu, które dały podstawę instytucjom pokutnym. Praca ta, wg określenia samego Autora, jest przyczynkiem w tej materii do prawa kanonicznego (*Contribution canonique*).

15 (1965) nr 4

Weber J., *La fin du Concile du Vatican II et l'après — Concile* (ss. 289—304).

Autor relacjonuje przebieg prac IV-tej sesji soboru, w czasie której przedyskutowano, przegłosowano i promulgowano pozostałe dokumenty soborowe. Do kwestii poruszonych „obiter“ na soborze Autor zalicza sprawę celibatu, która nie była dopuszczona pod dyskusję oraz sprawę rozwodu. Artykuł zamyka się ogólnym krytycznym spojrzeniem na całość prac soborowych, zakończonych poważnym dorobkiem 16 dokumentów.

Bezace R., *Les Conferences Episcopales Nationales* (ss. 303—330) Autor w obszernym artykule kreśli genezę, pojęcie, strukturę i kompetencje Konferencji Biskupów w świetle schematów soborowych: „o biskupach i zarządzie diecezji“ i zmodyfikowanego schematu „o pasterskiej funkcji biskupów w Kościele“, który stał się dekretem soborowym „Christus Dominus“.

J. Bernhard zamieszcza następny fragment swojej pracy „*O ekskomunikacji i sakramencie pokuty w pierwszych wiekach*“ (ss. 319—330). Jest to II-ga część pracy, obejmująca okres poapostolski, do połowy II-go wieku, w której Autor przeprowadza badanie tekstów pisarzy chrześcijańskich z tego okresu (Didaché, List pseudo-Barnaby, List św. Ignacego do Polikarpa, List św. Klemensa do Koryntian, List św. Polikarpa do Filipian, List św. Ignacego do Smyrnian), doszukuje się w nich kształtowania pojęć ekskomunikacji i sakramentu pokuty oraz związków pomiędzy nimi.

W dalszym fragmencie swej pracy „*O iurydyce biskupów i egzempeji zakonników w/g projektu bulli Pawła VI „Superni dispositione consilii“*“, A. de Bonhome dowodzi, że biskupi domagali się od Pawła III ograniczenia przywilejów zakonników w materii słuchania i głoszenia kazań (ss. 331—349). W/g projektu bulli Pawła III zakonnicy, wbrew dwunastemu przywilejom, są uprawnieni do spowiadania i głoszenia kazań po prezentacji przez przełożonego biskupowi, który przeprowadzi egzamin ich zdatności. Uznanie przez biskupa zdatności zakonnika do słuchania spowiedzi nie pokrywa się jednak z iurydyką, której zakonnikom udziela papież.

De Lanversin B., vice-oficjał z Marsylii, pisze o erekcji trybunałów regionalnych dla spraw małżeńskich w południowej Francji. W ślad za dekretem erygującym trybunały regionalne dla studium spraw małżeńskich we Włoszech, Kanadzie i Filipinach, Stolica św. powołała, na okres dziesięciu lat, na próbę, dwa trybunały regionalne we Francji. Po upływie wyznaczonego czasu i sprawozdaniu z ich działalności Kongregacja Sakramentów wydała dekret, z dnia 17. II. 1965, wspólny dla dwóch prowincji Aix-Marseille. Autor analizuje ten dekret składający się ze wstępu i 5 artykułów, uwypuklając różnice, które można znaleźć tu i tam, w związku z tym, co już zastało przyznane Italii, Kanadzie czy Filipinom. Do tego dekretu dołączone są normy, ujęte w 3 rozdziały, obejmujące 25 artykułów. Rozdział I-szy traktuje o różnych członkach trybunału i ich nominacji. Rozdział II wskazuje na sposoby przeprowadzania spraw i precyzuje pewne modyfikacje prawa ogólnego. Rozdział

III-ci normuje sprawy finansowania trybunału regionalnego. W dodatku zamieszczono tekst wspomnianego dekretu oraz zarządzenie wykonawcze do tegoż (ss. 350—364).

W dziale: *Chroniques* René Metz daje sprawozdanie z działalności Instytutu badań i studium nad średniowiecznym prawem kanonicznym (Institute of Research and Study in Medieval Canon Law — Yale University) (ss. 365—373). Tenże pisze nekrolog kanonisty P. Dib'a oraz bibliografię jego prac naukowych (ss. 374—376).

16 (1966) nr 1

De Bonhome A., *Jurisdiction des évêques et exemption des réguliers selon le projet de bulle Paul III*, „*Superni dispositioni cosiliti*“ (ss. 3—21). Jest to czwarta z kolei i ostatnia część pracy w której autor przedstawia zależność zakonników od ordynariuszów miejsca w zakresie władzy święceń w świetle projektu bulli; ostatnie jego klauzule, oraz miejsce w historii stosunków pomiędzy biskupami i zakonnikami.

Praca Trinh Dinh Tieu p. t. *Les differents cas d'erreur sur la personne, Cause de nullite du mariage dans les droits canoniques et francais* znajduje swój dalszy ciąg na stronicach 22—43. Autor w rozdz. II rozważa problem błędu co do osoby fizycznej w świetle aktualnego prawa pozytywnego, ilustrując pracę przykładami zaczerpniętymi z praktyki sądowej.

„*Le pouvoir de l'Eglise sur les liens du mariage*“ to tytuł pracy Raymond'a Charland, dominikanina z fakultetu teologicznego w Ottawie (ss. 44—57). W zamieszczonym odcinku pracy autor omawia władzę Kościoła nad węzłem małżeńskim, w rozdziałach: rozwiązanie małżeństwa naturalnego przez przywilej pauliński; rozwiązanie małżeństwa chrześcijańskiego niespełnionego; rozszerzenie przywileju paulińskiego na poligamistów; rozwiązanie małżeństwa również spełnionego, pomiędzy nieochrzczonymi i ochrzczonymi, Jean Bernhard i Hervé Legrand dają artykuł, wspólnie opracowany, o instrukcji „*Matrimonii sacramentum*“ na temat małżeństw mieszanych (ss. 58—73).

Autorzy: L. Bonuet — M. A. Therme powracają do sprawy erekcji regionalnych trybunałów na południu Francji w swoim artykule: *Note sur l'erection de tribunaux regionaux dans le midi de la France*. (ss. 74—83). Trybunały te są powołane zarządzeniem Stolicy Apostolskiej „*ad experimentum*“, z powodu braku odpowiednich pracowników sądowych na terenie diecezji. Nie jest wykluczone, że z czasem trybunały regionalne mogą objąć poszczególne kraje, stając się trybunałami przy Narodowych Konferencjach Biskupów. Józef Hoffmann publikuje dalszy odcinek swej pracy p. t. *Problemes actuels concernant le droit des eglises protestants d'Allemagne* (ss. 84—91).

Jean Bernhard zamieszcza 4 krótkie recenzje książek autorów niemieckich.

16 (1966) nr 2, 3, 4,

Nr 2, 3, 4 stanowiący jedną całość dedykowany jest wybitnemu historykowi-mediewiście francuskiemu, profesorowi Instytutu Prawa Kanonicznego Uniwersytetu w Strasburgu, Gabrielowi le Bras.

Michel Bergman w artykule: *Renouveau du droit ecclésiastique dans le protestantisme allemand*, przedstawia odnowę prawa kościelnego w protestantyzmie niemieckim po drugiej wojnie światowej (ss. 12—40). Do tej odnowy, na bazie ekumenicznej, przyczynili się przede wszystkim Erik Wolf i Hans Dombois.

Jean Bernhard w dalszym ciągu zajmuje się problemem związków pomiędzy ekskomuniką a sakramentem pokuty na przestrzeni dwóch pierwszych wieków Kościoła w pracy p. t. *Excommunication et pénitence-sacrament aux deux premiers siècles de l'Eglise*. (ss. 41—70). Autor przytacza i analizuje odnośne zagadnienia, teksty wybitnych pisarzy chrześcijańskich tego okresu.

Comment et pourquoi le chroniqueur Otto de Freising s'est servi de l'expression „Gallicana Ecclesia“, to tytuł studium pióra Francois Châtillon (ss. 71—86). Autor zastanawia się nad kwestią w jakim senie i dlaczego średniowieczny kronikarz i pisarz bp. Otto de Fresing posługuje się wyrażeniem „Kościół Gallickański“.

Antoine Chavasse w studium: *Un curieux centon christologique du VI-e siècle* przeprowadza egzegezę chrystologicznej kompilacji, dokonanej przez anonimowego autora w VI wieku (ss. 87—97). Omawiany manuskrypt zawiera odpowiednie teksty z kazań św. Leona Wielkiego i innych Ojców Kościoła oraz orzeczeń synodów Górnej Italii z II-ej połowy VI-go wieku.

Joseph Dénoyer w artykuliku: *Les rapports entre la morale et le droit traite de o związkach między moralnością a prawem* (ss. 98—104). Autor odrzuca krańcowe stanowisko tych, którzy negują wszelki związek pomiędzy moralnością i prawem i konkluduje, że moralność ma ścisły związek z prawem, jest ona tym dla prawa, czym dusza dla ciała.

Jean Gaudemet w studium: *Collections canoniques et primauté pontificale* dokonuje charakterystyki porównawczej tekstów systematycznych zbiorów prawa kanonicznego z okresu 1050—1140, dotyczących prymatu papieskiego (ss. 103—117).

Coutume, evolution, droit canon a propos de deux passages de la Didache, to tytuł studium pióra Stanisława Giet (ss. 118—132). Autor wykazuje, że pierwotny tekst Didacheé czerpie natchnienie ze zwyczaju, że w zdaniach interpolowanych do tego samego tekstu zauważa się pewną ewolucję, że to samo można dostrzec w Kodeksie Prawa Kanonicznego, który Kościół wypracował po 19 wiekach doświadczenia. Dla wykazania prawdziwości tej tezy Autor analizuje teksty Didacheé, zawierające instrukcje dotyczące chrztu i utrzymania proroków, czyli duchownych i zestawia je z odnośnymi tekstami Kodeksu prawa Kanonicznego.

Joseph Hoffman w pracy p. t. *Un canoniste dans la mêlée politique*, przedstawia Rudolfa Sohm'a jako kanonistę zaangażowanego w walce politycznej na rzecz narodowego socjalizmu, na przełomie 19 i 20 wieku (ss. 133—158).

Jean-Paul Labelle w pracy zatytułowanej: *Les cautions équipollentes concédés au Japon* zamieszcza i analizuje dokumenty Stolicy Apostolskiej, dotyczące „cautiones“ przy małżeństwach mieszanych w Japonii (ss. 159—206). Z dokumentów tych wynika, że dla otrzymania dyspensy „ab mixta religione“ nie są tam konieczne „cautiones formales“ lecz „cautiones aequipollentes“.

Roger Mehl w studium: „*L'oecumenisme comme phenomene sociologique*“ traktuje o ekumenizmie jako zjawisku socjologicznym (ss. 207—218).

L'intervention du pouvoir civil dans la nomination de évêques, des vicaires apostolique et des vicaires aux armées d'après les conventions signées au cours des années 1955 à 1965, to tytuł pracy pióra René Metz (ss. 219—250). Autor wykazuje, iż na przestrzeni lat 1955—1965 Stolica Apostolska zawarła 12 układów (convenzio) z różnymi państwami. Wśród nich 9 posiada elementy, dotyczące nominacji biskupów, wikariuszów apostolskich i biskupów połowych. Sobór wat. II w dekrecie o pasterskiej funkcji biskupów w Kościele stanowi, że na przeszłość nie będzie udzielane władzy cywilnej żadne prawo ani przywilej wyboru, nominacji, prezenty lub desygnaty na stanowisko biskupa, konkluduje Autor.

Charles Munier w artykule: *Quare super Domum Domini Gallus solet stare?* daje komentarz do średniowiecznego wiersza, który jest odpowiedzią na pytanie postawione w tytule (ss. 251—257).

Louis Naurois pracą p.t.: *Reticences dans le consentement matrimonial en droit français* pragnie przyczynić się do wypracowania prawnej definicji małżeństwa, któraby uzupełniła przemilczenia w zgodzie małżeńskiej w prawie francuskim (ss. 258—275).

Maurice Nédoncelle w artykule *Martin Madan (1726—1790) théologien de la polygamie*, pisze o paradoksalnym teologu protestanckim, który w swej książce p.t. *Thelyphthora* występuje w obronie poligamii. (ss. 276—297):

Adam Vetulani jest autorem artykułu p.t. *L'accroissement de la bibliothèque cathédrale de Płock*, w którym szkicuje pewne etapy zwiększania się ilości manuskryptów prawnych w bibliotece katedralnej w Płocku w okresie od XII do XV wieku (ss. 298—318). Jak świadczy podtytuł jest to przyczynek do historii kultury prawnej średniowiecznej Polski, nad którą Autor pracuje od wielu lat pod wpływem dzieła wybitnego kanonisty Gabriela Le Bras, któremu niniejszy numer pisma jest dedykowany.

Le moralisme dans le droit à l'aube de l'époque moderne, to tytuł artykułu pióra Michel Villey (ss. 319—333). Autor analizuje tekst Grotiusa, wybrany ze wstępu Traktatu o wojnie i pokoju i konkluduje, że Europa burżuazyjna nowożytna niektóre swoje zasady prawno-moralne i swoje cechy podstawowe zawdzięcza bardziej dawnemu prawu kanonicznemu, niż autentycznemu prawu rzymskiemu.

René Voeltzel w artykule: *Ministères et institutions ecclésiastiques en théologie protestante* zajmuje się funkcjami i instytucjami kościelnymi w teologii protestanckiej praktycznej (s.s. 334—354). Autor pisze o funkcji pasterza i innych w Nowym Testamencie, o znaczeniu charyzmatów, o znamionach Kościoła, według teologii protestanckiej.

L'âge des époux chrétiens au moment de contracter mariage d'après les inscriptions

paleochretiennes, to tytuł pracy Cyrille'a Vogel, w której Autor wykazał na podstawie napisów starochrześcijańskich iż młodzi chrześcijanie pobierali się przeważnie pomiędzy 12 a 16 rokiem życia. Były to więc w zasadzie małżeństwa dzieci (ss. 355—366).

Ks. Stefan Soltyszewski

NOUVELLE REVUE THEOLOGIQUE

Miesięcznik „Nouvelle revue théologique” wychodzi pod kierunkiem profesorów teologii Kolegium filozoficznego i teologicznego S. J. św. Alberta w Luvain. Numer posiada w zasadzie 3 sektory, na które składają się: Artykuły teologiczne, Akta Stolicy Apostolskiej (tekst i komentarz) i Bibliografia (recenzje i noty).

97 (1965) nr 1

Dejaifve G., *La „Magna Charta” de Vatican II* (ss. 3—22). Autor najpierw relacjonuje ogólnie przebieg 3-ej sesji Soboru Warykańskiego II, następnie przechodzi do omówienia poszczególnych rozdziałów konstytucji soborowej „O Kościele”, którą słusznie nazywa „Magna Charta” Vaticanum II.

Tihon P., *Le Congrès Eucharistique de Bombay et le voyage du Pape* (ss. 23—28). W artykule Autor pisze o Kongresie Eucharystycznym w Bomnaju i podróży Papieża Pawła VI w rozdziałach: „statio orbis; Papież misjonarz; podziw chrześcijanina dla walorów Indii; apel o powszechne braterstwo.

Chenu M. — D., *Les signes des temps* (ss. 29—39). Autor zajmuje się analizą socjologiczną i teologiczną wyrażenia „signa temporis”, które zdecydowanie weszło do języka teologii chrześcijańskiej.

Na ss. 40—65 zamieszczono tekst soborowego dekretu „O ekumenizmie”: na stronicach parzystych tekst oryginalny łaciński, a obok na stronach nieparzystych tłumaczenie francuskie, dokonane przez *Sekretariat dla jedności chrześcijan*.

Na ss. 66—79 zamieszczono tekst soborowego dekretu „O Kościołach Wschodnich Katolickich”, jak wyżej.

W dziale: *Actes du Saint-Siège* znajduje się sprawozdanie z przemówień i alokucji Pawła VI p.t.: 1. Kanonizacja męczenników z Ugandy; 2. Orędzie Papieża do Konferencji panortodoksyjnej na Rodos; 3. Kościół biednych w świecie bogatym; 4. Czy „miłość” opuściła ten świat? 5. Apologia hierarchii i prymatu papieskiego; 6. Życie monastyczne naszych czasów; 7. Liturgia: „nova et vetera”; 8. Maryja i kapłan; 9. Archiwa Kościoła (ss. 80—88).

W ostatnim sektorze miesięcznika zamieszcza się bibliografię obejmującą recenzje i noty dotyczące pozycji z dziedziny teologii, historii kościelnej i innych oraz wykaz prac nadesłanych do Redakcji (ss. 89—112).

97 (1965) nr 2

Dejaifve G. *La troisième Conférence panorthodoxe de Rhodes* (ss. 113—131). W powyższym artykule przedstawiono przebieg Konferencji panorto-